

मौजे साकुड, ता. अंबेजोगाई, जि. बीड येथे लाल
कंधारी व देवणी गोवंश जतन व संवर्धन
करण्यासाठी पशुपैदास प्रक्षेत्र उभारण्याकरीता
मान्यता देणे.

महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: पविआ-१०२३/प्र.क्र.४५१/पदुम-३

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२

दिनांक : ११ ऑक्टोबर, २०२३

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र राज्य हे लाल कंधारी व देवणी या देशी गोवंशाचे पैदास क्षेत्र/ स्थान (Home track) आहे. सदर प्रजातींचे प्रामुख्याने मराठवाड्यातील नांदेड, लातूर, बीड, उस्मानाबाद, परभणी, छत्रपती संभाजीनगर या जिल्ह्यात अस्तित्व आहे.

लाल कंधारी व देवणी गोवंश हे देशी प्रकारातील असून, सदर गायींचे दूध हे संकरीत गोवंशीय पशुधनाच्या दूधापेक्षा जास्त पौष्टीक असल्याने सदर दूधास चांगली मागणी असून, दरही जास्त मिळतो. तसेच नर पशुधन हे शेतीकामासाठी उपयोगी आहेत. स्थानिक किंवा देशी गोवंशीय पशुधनाचे जतन व संवर्धन करण्यासाठी राज्य तसेच राष्ट्रीय स्तरावर आयोजित करण्यात येणाऱ्या पशु प्रदर्शनांमध्ये महाराष्ट्र राज्यातील लाल कंधारी व देवणी गोवंशीय पशुधनास नेहमीच राष्ट्रीय पारितोषिके प्राप्त होत असतात. त्यामुळे या जातींचे जतन व संवर्धन करण्यास पुढाकार घेणे ही काळाची गरज ठरते.

सन २०१३ मध्ये केलेल्या जात निहाय सर्वेक्षणानुसार लाल कंधारी व देवणी गोवंशीय पशुधनाची संख्या अनुक्रमे १,२६,६०९ व ४,५६,७६८ इतकी होती. सन २०१९ च्या पशुगणनेत लालकंधारी व देवणी गोवंशीय पशुधनाची संख्या अनुक्रमे १,२३,९४३ व १,४९,१५९ इतकी आहे. सदर आकडेवारी विचारात घेता लालकंधारी व देवणी गोवंशीय पशुधनाच्या संख्येत विशेषतः देवणी प्रजातीच्या संख्येत मोठ्या प्रमाणात घट झाली आहे. सदर घटीचे प्रमाण विचारात घेता कालौघात सदर प्रजाती नामशेष होण्याची दाट शक्यता आहे.

केंद्र शासनाकडूनही स्थानिक जातींच्या गोवंशाचे संवर्धन करण्यासाठी “राष्ट्रीय गोकुळ मिशन (RGM)” योजनेद्वारे प्रोत्साहन देण्यात येत आहे. सदर योजनेंतर्गत महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाकडून राज्यातील लाल कंधारी व देवणी या प्रजातींच्या गोवंशाचे जतन व संवर्धन करण्यासाठी पशुपैदास प्रक्षेत्र स्थापन करण्याचा प्रस्ताव केंद्र शासनास सादर करण्यात आला आहे. सदर योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार पशुपैदास प्रक्षेत्र उभारण्यासाठी भांडवली खर्च केंद्र शासनाकडून प्राप्त होईल. मात्र खेळत्या भांडवलाची तसेच मनुष्यबळाची उपलब्धता लाभार्थ्यांनी म्हणजे राज्य शासनाने करावयाची आहे. या पार्श्वभूमीवर प्रस्तावित मौजे साकुड, ता. अंबेजोगाई, जि. बीड येथे लाल कंधारी व देवणी गोवंश जतन व संवर्धन करण्यासाठी पशुपैदास प्रक्षेत्र

कार्यान्वित करण्यास मान्यता व मनुष्यबळ तसेच खेळत्या भांडवलासाठी आर्थिक तरतूद करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती. त्याअनुषंगाने खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

राज्यातील लाल कंधारी व देवणी या देशी गोवंशीय पशुधनाची संख्या दिवसेंदिवस कमी होत आहे. सदर गोवंशीय प्रजाती या दुग्धोत्पादनासाठी तसेच त्यांच्यापासून जन्मलेली नर वासरे ही शेती कामासाठी उपयोगी असल्याने सदर जातीचे जतन व संवर्धन होण्याची आवश्यकता विचारात घेऊन, मौजे साकुड, ता. आंबेजोगाई, जि. बीड येथे आयुक्त पशुसंवर्धन यांच्या नावे असलेल्या ८१ हेक्टर जागेत लाल कंधारी व देवणी या प्रजातीच्या गोवंशाचे जतन व संवर्धन करण्यासाठी पशुपैदास प्रक्षेत्र स्थापन करून कार्यान्वित करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदर पशुपैदास प्रक्षेत्र कार्यान्वित करण्यासाठी “परिशिष्ट-अ” मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे नियमित स्वरूपातील १३ पदे व बाह्यस्रोताद्वारे कंत्राटी तत्वावर भरावयाची ३७ पदे अशी एकूण ५० पदे निर्माण करण्यास मंजूरी देण्यात येत आहे.

३. बाह्ययंत्रणेद्वारे पदांच्या सेवा उपलब्ध करून घेताना वित्त विभागाच्या दि.२७.०४.२०२२ च्या शासन निर्णयातील तरतूदींचे पालन करण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

४. मौजे साकुड, ता. आंबेजोगाई, जि.बीड येथे लाल कंधारी व देवणी गोवंश जतन व संवर्धन करण्यासाठी पशुपैदास प्रक्षेत्रासाठी चारा, पशुखाद्य, औषधी तसेच विज, पाणी व मनुष्यबळ यासाठी मागणी क्र.डी-४, २४०३ ३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर) (सांकेतांक २४०३ २२८८), तसेच मनुष्यबळाच्या वेतनावरील खर्च भागविण्यासाठी ३६-सहाय्यक अनुदाने (वेतन) (सांकेतांक २४०३२२८८) या लेखाशीर्षाखाली निधी अर्थसंकल्पित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

५. सदर शासन निर्णय, नियोजन विभागाचे अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३७७/कार्या.१४३१, दिनांक ११.०९.२०२३ व वित्त विभागाचे अनौपचारिक संदर्भ क्र. ५६८/२०२३/व्यय-२, दिनांक ०६.१०.२०२३ अन्वये प्राप्त झालेल्या सहमतीस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्यांचा संगणक सांकेतांक २०२३१०११११४४५५४६०१ आहे. सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(तुकाराम मुंढे)

सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, , मंत्रालय, मुंबई
२. मा. उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई

३. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. आयुक्त पशुसंवर्धन, पशुसंवर्धन आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
५. जिल्हाधिकारी, नांदेड, लातूर व बीड.
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर.
७. प्रधान महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-१/२ महाराष्ट्र, मुंबई, नागपूर.
८. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१/२ महाराष्ट्र, मुंबई, नागपूर
९. मा. मंत्री (पशुसंवर्धन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय मुंबई
१०. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद
११. जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त, नांदेड, लातूर व बीड.
१२. कोषागार अधिकारी, बीड.
१३. वित्त विभाग (कार्यासन आपुर्क/ व्यय-२) मंत्रालय, मुंबई.
१४. कक्ष अधिकारी (पदुम-१ व १६), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१५. निवड नस्ती/ पदुम-३.

शासन निर्णय क्रमांक:पविआ-१०२३/प्र.क्र.४५१/पदुम-३ सोबतचे परिशिष्ट “अ”

क्र.	पदाचा संवर्ग	संख्या	पदाचे स्वरूप	वेतन श्रेणी
१.	सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन	१	नियमित	एस-२२: ६००००-१९०८००
२.	पशुधन विकास अधिकारी, गट-अ	२	स्वरूपात	एस-२०: ५६१००-१७७५००
३.	प्रशासन अधिकारी	१		एस-१५: ४१८००-१३२३००
४.	सहाय्यक पशुधन विकास अधिकारी	४		एस-१०: २९२००-९२३००
५.	सहाय्यक वैरण विकास अधिकारी	२		एस-१३: ३५४००-११२४००
६.	वरिष्ठ सहाय्यक	१		एस-१३: ३५४००-११२४००
७.	कनिष्ठ लिपिक	२		एस-६: १९९००-६३२००
एकूण पदे (अ)		१३		
८.	तारतंत्री	१	बाह्यस्रोताद्वारे कंत्राटी तत्वावर	कामगार विभाग शासन निर्णय क्र.सकिर्ण-२०१७/प्र.क्र.९३/कामगार-८, दिनांक ०६.०९.२०२३ अन्वये निर्धारित केलेल्या दरानुसार व त्यामध्ये वेळोवेळी करण्यात येणाऱ्या सुधारणांप्रमाणे अनुज्ञेय मानधन.
९.	शिपाई	२		
१०.	मजुर	३२		
११.	वाहन चालक	२		
एकूण पदे(ब)		३७		
एकूण पदे (अ+ब)		५०		